

Bo tillsammans

Nyhetsblad från Riksföreningen Kollektivhus NU • www.kollektivhus.se november 2019 nr 52

Första spadtaget för Kombo

Blivande boende, byggare, förvaltare, arkitekter och politiker samlade för det första spadtaget på kollektivhuset Kombo i Hägerstensåsen.

Elva år tog det från initiativ till första spadtag för kollektivhuset Kombo i södra Stockholm. Över 300 är intresserade att flytta in i de 33 lägenheter som ska byggas.

Redan 2008 kom initiativet till ett nytt kollektivhus för alla åldrar i

Stockholm med Färdknäppen som förebild. **Joanna Mellquist** tog då kontakt med kollektivhusaktivisten **Dick Urban Vestbro**. De efterlyste intresserade via Kollektivhus NU:s hemsida.

En stor grupp kom till det första mötet. Gruppen fortsatte att träffas en gång i månaden, besökte kollektivhus i Stockholm och hade sitt

konstituerande årsmöte som Kombo 2009.

2010 inledde Kombo samarbete med **Ingela Blomberg**, ordförande för Boföreningen Framtiden. Boföreningen samarbetade sedan tidigare med AB Familjebostäder och hade blivit lovad ett projekt för alla åldrar. Kombo och Framtiden uppvaktade gemensamt Familjebostäder. Vid årsskiftet 2016/17 kunde Framtidens medlemmar, de som önskade, gå till Kombokön.

Det kom flera olika bud från Familjebostäder om var Kombohuset skulle byggas innan det 2014 blev klart med kvarteret Banken på Hägerstensåsen i södra Stockholm.

Kombo växte med en ständigt större medlemskrets som jobbade hårt med möten, studiecirkel och arbetsgrupper. En medlem, **Elin Persson**, kom i kontakt med för-

Robin Månbrant, arkitekt hos Tyréns, Svetlana Tutanova, kollektivhuset Kombo och Ingela Blomberg, Boföreningen Framtiden.

Anders Törnqvist, ordförande i kollektivhusföreningen Kombo.

Jonas Schneider, vd för AB Familjebostäder.

Välbesökt seminarium för startargrupper

Vad innebär kooperativ hyresrätt? Hur håller man engagemanget uppe under en lång tillblivelseprocess? Hur kan hyresgästföreningen stötta kollektivhusen?

Det var frågorna som engagerade mest vid Kollektivhus NU:s seminarium för startargrupper, det vill säga föreningar som arbetar för nya kollektivhus. Mötet hölls i kollektivhuset Majbacken en lördag i september.

Inledningsvis berättade Lagnö Bo från Trosa, Boihop från Göteborg och Rudbeckia från Uppsala om sina olika vägar till nya hus. Coompanion – en kooperativ förening som stöttar andra kooperativ av alla slag – informerade om kooperativ hyresrätt och Hyresgästföreningen talade om hur de kan vara behjälpliga vid tillkomsten av nya kollektivhus.

Redan under föredragen blev det många frågor om kooperativ hyresrätt och om hur Hyresgästföreningen kan stötta, inte minst vid kooperativ hyresrätt med blockhyresformen.

Diskussionerna fortsatte livligt när deltagarna kunde gå runt och prata med inledarna vid olika bord. Totalt 20 personer från 12 startargrupper deltog i seminariet och jag hoppas att de åkte hem med nya kunskaper och idéer.

Allt fler av de nya kollektivhus som byggs får kooperativ hyresrätt. Kollektivhus NU planerar därför att i samarbete med Coompanion undersöka hur upplåtelseformen kan utvecklas och förbättras. Coompanion deltar i ett stort innovationsprojekt om byggemenskaper, Divercity, med resurser i form av jurister och andra som kan bidra i en diskussion om

Livligt erfarenhetsutbyte i Majbackens matsal när Kollektivhus NU ordnade möte för startargrupper.

FOTO: KERSTIN KÄRNEKULL

den kooperativa hyresrättens vidareutveckling.

Kollektivhus NU ska också arbeta för att få Hyresgästföreningen att vara ett större stöd vid kooperativ hyresrätt med blockhyresformen (alltså där någon annan än de boende är fastighetsvärd och de boendes förening hyr hela huset).

ULRIKA EGERÖ, ORDFÖRANDE

Första spadtaget...

eningen 2011 via sitt exjobb på KTH, ett kollektivhus med Kombo som referensgrupp. Elin har sedan varit kontaktperson gentemot Familjebostäder och hjälpt till att bevaka föreningens intressen.

Det har varit intensivt, speciellt under 2018 när projekteringen skulle slutföras. Det känns otroligt stort att det har blivit dags för det första spadtaget. Ett stort tack till Familjebostäder för samarbetet och möjligheten att påverka formanget av vårt framtida hem. Och ett speciellt tack till arkitekt **Markus Grieser** (Tyréns) som visat fin lyhördhet och förståelse för Kombos önskemål.

Intresset för kollektivhus är ständigt ökande, och i dag har Kombo över 300 medlemmar – och huset har 33 lägenheter – en uppmaning om något till politiker och Familjebostäder att bygga fler kollektivhus!

TEXT: METTE KJÖRSTAD
FOTO: KERSTIN KÄRNEKULL

Stort intresse för Hambo-lägenheter

Tio personer kom till Hammenhög på Österlen lördagen den 26 oktober för att titta på huset och de tre lägenheter som fortfarande är lediga för bokning. Hammenhög Bogemenskap hade bjudit in till detta informationsmöte.

Föreningen bildades i början av 2018 och köpte den före detta lantmannaskolan samma sommar. Efter en noggrann och ganska tidskrävande projektering, där ombyggnaden av de fyrtio rummen till fjorton lägenheter planerats i detalj, har rivningen nu kommit igång, och ombyggnaden beräknas bli klar i mitten av 2020.

Efter en inledning med en bakgrund till projektet och vad en bogemenskap innebär, följde en presentationsrunda, för att de bomedlemmar som var på plats och de tio som kommit för att ta reda på möjligheterna att bosätta sig här skulle lära känna varandra. Därefter följde en visning av huset och de aktuella lägenheterna, vilket ju inte var så lätt eftersom våningsplanen ser ut som rivningshus. De som var där måste förstås fundera lite mera innan de bestämmer sig för att boka

en lägenhet, så det finns fortfarande möjlighet för dem som inte kände till eller hade möjlighet att resa till Skåne denna helg att boka en lägenhet i detta fantastiska hus.

TEXT OCH FOTO: TORE WIZELIUS

Mer information finns på www.hambo.one.

Det går också bra att skicka ett mejl till info@hambo.one eller slå en signal till Tore, 070 650 69 83 eller Lena, 073 823 48 93.

Lena Vicaire, en av initiativtagarna till Hambo, visar upp en av de blivande lägenheterna. Det krävs lite fantasi för att se hur lägenheten kommer att se ut när den blir färdig. Utsikten genom fönstren blir dock densamma.

Reservera 21 och 22 mars 2020

Lördagen den 21 mars 2020 kl. 14-17 genomförs Kollektivhus NU:s nästa årsmöte i kollektivhuset Sjöfarten i Hammarby sjöstad. Alla medlemsföreningar och stödmedlemmar är välkomna.

Styrelsen planerar också ett idé- och erfarenhetsutbyte mellan föreningarna på söndagsförmiddagen den 22 mars.

Byggemenskaper och bättre boende i Vingåker

I småorterna Högsjö, Låppe och Österåker i Vingåkersbygden arbetar grupper för att få till nya bostäder.

Landsbygdsutvecklaren Sara Sjökvist tycker att det finns många kreativa och konkreta idéer.

Vingåkers kommun har cirka 9 000 invånare, och är en av landets många mindre kommuner. I Vingåkersbygden finns ett stort behov av nya bostäder av olika slag men förutsättningarna är ofta rätt knepiga.

Därför arrangerade kommunen en träff den 14 oktober tillsammans med **Tinna Harling** och **Katarina Carlsson** från Föreningen för Byggemenskaper. **Sara Sjökvist**, landsbygdsutvecklare i kommunen, höll ihop arrangemanget.

Tinna och Katarina berättade om projektet **Diversity** som vill underlätta för kommuner att arbeta med byggemenskaper.

Kerstin Kärnekull från Kollektivhus NU medverkade också och gav många inspirerande exempel på olika bygg- och bostadsmenskaper, i Sverige och i Danmark. 25 personer deltog, och bidrog med förslag på vad staten, näringslivet, kommunen och de själva kunde göra för att leda utvecklingen framåt.

Ylva Sandström var samtalsledare i gruppdiskussionerna.

VAD HÄNDER MER för att realisera att det kommer att byggas på olika sätt? Sara Sjökvist informerade om att intresset för att få till bostads-

FOTO: KERSTIN KÄRNEKULL

Sara Sjökvist, landsbygdsutvecklare, hälsar alla välkomna till seminariet i mitten av oktober. 25 personer deltog och gav förslag till hur utvecklingen ska gå framåt.

byggande på flera av småorterna i Vingåkersbygden (i dagsläget Högsjö, Låppe och Österåker) är stort. Det finns grupper som engagerat jobbar för att få till nya bostäder främst i form av hyresrätter med service, gemensamma utrymmen och trädgårdar. Idéerna är många, kreativa och konkreta.

Den 28 oktober hade Vingåkers kommun och lokalt engagerade bostadsutvecklingsgrupper därför bjudit in företagare inom bygg- och bostadsbranschen till en lokal bomässa i idrottshallen i byn Österåker.

De lokala grupperna tog upp

sina önskemål kring bostäder på orterna och kommunen fanns på plats för att prata om hur kommunen kan vara möjliggörare för att få igång det efterfrågade byggandet.

YLVA SANDSTRÖM

Socialt byggande i Göteborg – en fyrbåk för nya idéer

Under två dagar möttes många som arbetar för nya idéer i byggandet och boendet. De fick inspiration genom levande exempel som visades upp. Konferensen blev en succé, anser Kerstin Kärnekull.

Konferensen "Socialt byggande och modernt självbyggeri" hölls i september på Chalmers i Göteborg. Den ordnades av en ovanlig och bred samling aktörer.

Aktörerna kom från allmännyttan, innovations- och forskningsprojekt, Göteborgs stad, akademi, arkitektföretag, områdesutvecklingsprojekt och från Boverket. Kollektivhus NU var medarrangör till ett av de elva seminarierna, på temat "Hur bidrar bo- och bygggemenskaper till de Globala målen?"

Arrangörerna beskrev konferensen som ett stort experiment. Ett experiment som handlade om att försöka bygga en bred bro mellan byggemenskaper, bogemenskaper, kvartersutveckling, kooperativa upplåtelse- och ägarformer, självbyggeri och tillsammansbyggande, delaktighet i planering och byggande, omställning och bygdeutveckling.

De behandlas ofta som separata frågor, men den gemensamma nämnaren är att ge människor chansen. Chansen att vara med och planera, finansiera, beställa, bygga, förvalta. Chansen att delta, bestämma och arbeta. Inte bara köa eller köpa.

FOTO: ERIK BERG

En glad men allvarlig demonstration för klimatet vid konferensen om socialt byggande.

Det kräver strukturer, utvecklade system, förändrade synsätt och kulturer, och samarbete mellan olika sektorer och på olika nivåer.

Inspirationen kom genom de många levande exemplen från Tübingen, Hamburg, Gerlesborg, Trosa, Röstänga, Uddebo, Tjörn, Göteborg, Sollefteå, Linköping, Trondheim, Ruman, Viskafors, Knivsta, Stavsjö, Uppsala, Bergsjön, Västerås, Laholm, Borås med flera platser som visades upp och diskuterades under konferensen.

Kommunalrådet Emmeli Jansson inledde med att beskriva varför och hur Göteborg markanvisar till bygg- och bogemenskaper.

Ola Nylander, Chalmers, gjorde en tankeväckande genomgång av svensk bostadspolitik och sociala bygggrörelser ur ett historiskt perspektiv.

Lars Straeter, Conplan, berättade hur ett projektlotsningsföretag kan arbeta och visade ett antal tyska

bogemenskapsprojekt genomförda av och med de blivande boende.

Paula Oksanen och Gunilla Larsson talade om Vänboendet Hogslätt, Gerlesborg, ett lägenhetshus för tolv kvinnor på landsbygden.

Erik Berg, Tinna Harling och Christian Rubell och många fler av de aktiva beskrev Egnahemsfabriken i Svanvik på Tjörn. Ett fantastiskt projekt som lyckats med att föra samman självbyggeri, ungdomssatsningar, integration och lokal utveckling.

Jonas Lundgren och Zack Noorwood talade om Stacken och dess omvandling från miljonprogramshus i Bergsjön till det första moderna svenska kollektivhuset och i nästa steg till ett nollenergihus med solceller på alla fasader och på taket.

Lars Arell, finansdepartementet, avslutade med att det efterlängtdade startbidraget till startargrupper finns i regeringens förslag till höstbudget (läs mer på kollektivhus.se).

De elva seminarierna spände från "tiny houses" och självbyggeri till forskning om kollektivhus. Konferensen blev en succé. Sådana mötesplatser behövs när nya idéer växer fram i olika sammanhang och på olika platser. Kom igen snart, bästa arrangörsgrupp!

KERSTIN KÄRNEKULL

Seminarierna och inledningsanförandena finns på hemsidan www.socialtbyggande.se.

FOTO: KERSTIN KÄRNEKULL

Victor Zaunders från Röstänga Ekoby.

Erik Berg berättar om Egnahemsfabriken på Tjörn tillsammans med några av sina medarbetare.

En hemsida för delat boende

Idén om en hemsida uppkom när Hanna Söderquist skulle flytta tillbaka till Linköping efter ett sabbatsår och ville bo i ett kollektiv.

– Då märkte jag att det inte fanns en enda webbtjänst för att söka delat boende. Kändes som det var läge att fixa det, säger Hanna Söderquist.

Hon hittade två andra som delade hennes uppfattning och de tre har utvecklat tjänsten "Bo Tillsammans" och driver den i dag.

– Bostadsläget är tajt i många av Sveriges stor- och universitetsstäder och vi tror att gemensamt boende

skulle underlätta för många. Trenden att dela växer – det blir vanligare att man delar resor, bilar, semestrar och boende. Den har ännu inte riktigt slagit ut i Sverige så som i USA och övriga Europa men har lika stor potential, menar Hanna Söderquist.

Sverige har världens högsta andel ensamhushåll och även störst yta per person i ensamhushållen. Samtidigt har nästan alla kommuner bostadsbrist. För att fler ska hitta boende, för att vi ska må lite bättre, och för en hållbar och tillgänglig bostadsmarknad, tror vi att vi behöver bo mer tillsammans.

På webben hos Bo Tillsammans kan vem som helst skapa en profil, berätta om sig själv och att man sö-

ker delat boende. De som har boendet att erbjuda kan lägga upp en annons. Alla kan även kontakta varandra, med eller utan annons.

– Vi har störst skara användare bland unga vuxna, men också unga som flyttar hemifrån för första gången och äldre som vill berika sina liv med mer gemenskap, säger Hanna Söderquist.

– Än så länge är plattformen helt gratis för alla användare och vi lägger så mycket tid vi kan för att hjälpa fler att bo tillsammans. Vi växer varje dag och närmar oss 10 000 medlemmar! Vi vill sänka alla trösklar och barriärer för delat boende och vi vill också visa på alla positiva effekter av att bo tillsammans.

Läs mer på www.botillsammans.nu.

Vuxna barn deltar i matlag

Nyligen bestämde kollektivhuset Södra station i Stockholm att från 21 år är man välkommen att äta i kollektivhuset men bara om man är med i matlag. Bara vid enstaka tillfällen kan matlagsmedlemmar ha vänner eller familj som gäster. Före beslutet gjordes en enkät, som visade att i de flesta kollektivhus måste vuxna barn delta i matlag – men inte i alla.

– Fram till utbildningen till bostadsrätter var det enligt hyreskontraktet obligatoriskt att vara med i kollektivhusföreningen Södra station och att ingå i matlag, säger Anna Carlsson, ordförande.

ENLIGT DE NUVARANDE stadgarna ska vuxna som bor i huset vara med i kollektivhusföreningen, med undantag för hemmavarande barn. Men i stadgarna regleras inte matlagen.

– Alla medlemmar i kollektivhusföreningen är välkomna att gå med i matlag. Men vi har haft diskussioner om vuxna barn som bor hemma skulle kunna fortsätta att äta i matsalen, även om bara deras föräldrar gjorde mat- och städpass. Inget större eller omfattande problem, men en fråga vi behövde reda ut, säger **Anna Carlsson**.

I Sverige finns ett 50-tal kollektivhus, varav de flesta är medlemmar i Kollektivhus NU. En fråga

om hemmavarande vuxnas barn deltagande i matlag skickades till medlemmarna, förutom de kollektivhus för enbart boende över 40 år utan barn, samt postades i Facebookgruppen Kollektivhus-forum.

ETT TJUGOTAL SVAR kom in. Flest svar hamnade i kategorin obligatoriskt matlag och med deltagande även för hemmavarande barn över 18 år, om de inte gick kvar i gymnasiet. Några hänvisar till att samma svar ska gälla för alla myndiga, eller att föräldraansvaret upphör efter gymnasiet.

Ett antal med obligatoriskt eller frivilligt deltagande i arbetsgemenskap saknade regler, några för att det aldrig varit aktuellt eller medvetet utifrån att vuxna barn inte har valt hur deras föräldrar bor. Ett par kollektivhus utan regler är på gång att diskutera frågan.

Ett par kollektivhus har löst det genom att hemmavarande vuxna barn som inte deltar i matlag betalar som gäster.

MATTIAS BENGTOSSON BYSTRÖM

Svaren i sin helhet finns på kollektivhus.se.

Öppet hus i kollektivhusen

I år var det femton kollektivhus som rapporterade att de hade öppet hus under hösten, de flesta under den första helgen i oktober. Flera hus har också haft möjlighet att visa upp sig och sin verksamhet på andra sätt.

Intresset från besökarna är fortsatt stort. I Stockholmshuset hade Färdknäppen 66 personer, Dunderbacken 42 och Tullstugan ungefär lika många. Flera av husen ingick i arkitekturfestivalen Open House i Stockholm den 4–6 oktober.

Kupan bjöd på fika och vernissage av husets målarkurs, Hogsälts vänboende hade loppis och café och Elvinggården ordnade sopplunch och rundtur i lokalerna.

Enkäter och frågor till besökarna visade att de flesta fått reda på detta genom annonser, hemsidor och genom andra kollektivhus.

Våra kollektivhus möter kontinuerligt ett stort intresse i media och vid tillfällen som öppet hus blir många väldigt intresserade av denna boendeform och positiva till tanken att själva kunna bo så. Det är tråkigt att vi då måste svara att det finns alltför få kollektivhus i landet och att det byggs nya, men att det går väldigt långsamt. De flesta politiker är numera mycket positiva till tanken men nu gäller det också att omsätta detta i praktiken!

ANN MARI ENGEL

Bo 100 – huset där hyresgästerna fick bestämma

FOTO: BO 100

Bo 100s livliga fasad mot Monbijouskolan. Finns det några fönster som är lika?

En spetsig balkong här, ett runt fönster där, ett vackert burspråk där. En trädgård som bara kan anas bakom den magiska grinden. Det färgglada Bo 100-huset i Malmö där hyresgästerna själva fick utforma sina lägenheter fyller snart trettio.

Något kollektivhus är det inte frågan om. Hyresgästerna har visserligen deltagit i planeringen och har gemensamma åtaganden och gemensamma utrymmen, men där slutar likheterna. Det som drev **Ivo Waldhör**, arkitekt, anställd på stadsbyggnadskontoret och ansvarig för att rita den möjliga byggnadsytan på tomten, var något annat.

– Jag ville ge den enskilde en värdigare plats i byggprocessen, säger han när vi ses i den öppna och ljusa lägenhet som av en slump blev hans och hustrun Evas.

Han hade inte alls tänkt bo i huset och har alltså inte själv formgett sin egen lägenhet. Men hans hand vilar ändå över hela bygget och bostaden, mitt i centrala Malmö, är ljus och vacker.

Participatory planning, deltagande planering, är i princip okänt utanför kollektivhuskretsar i Sverige. I andra länder betydligt vanligare. I Wien, där Ivo Waldhör utbildat sig, hade studiekamraten **Ottokar Uhl** praktiserat metoden när han utformade ett kapell för ett nunnekloster och senare fick i uppdrag av ett tiotal familjer att, tillsammans med dem, planera och bygga ett hus.

NÄR IVO WALDHÖR började rita tog han hänsyn till de stora träd som fanns på tomten, behovet av en gång- och cykelväg och visste vilken höjd ett nytt hus skulle kunna ha. Han ritade en yta som var något större än den som var möjlig att bebygga för att ha manöverutrymme, något han

beskriver som en elastisk byggnadsplan.

Steg två var att få beslutsfattarna med sig. Det gick överraskande lätt. HSB-chefen var entusiastisk, chefen för kommunala bolaget MKB likaså. Och den politiska ledningen öppen. Säkert bidrog en studieresa till Wien, där Ottokar Uhl tog emot gruppen, till välviljan.

STEG TRE VAR att hitta intressenter. En inbjudan gick ut, dels via bostadskön, dels via media. När de blivande hyresgästerna träffades första gången fanns en grovplan. Ivo Waldhör hade kontrakterat ytterligare två arkitekter. Alla tre ritade varsin plan och sedan valde han själv den bästa utifrån sin erfarenhet, det blev en mix av två med drag från den tredje.

Huset fick tre trapphus och stora möjligheter till genomgående ljus. Men inga lägenheter var ritade, inte ens som grovskisser. Normalfördelning, alltså ett visst antal ettor,

tvåor, treor och så vidare var det inte tal om, Inte heller att alla skulle ha lika mycket att säga till om, i alla fall inte i början.

– De som inte har arkitekt- och planeringskunskap får lov att arbeta sig fram till den under processen. Mot slutet kan de vara bättre än de professionella men i början måste någon styra, säger Ivo Waldhör.

– Jag gjorde klart att idéerna måste tas fram i samarbete med oss professionella. Och att alla inte kunde bo högst upp.

– Vi började utan att ha bestämt var någon skulle bo och jag introducerade huset, antal trapphus, möjligheter i trädgården och så vidare. Sen visade det sig att det som i början var ett problem, vem ska bo var, löste sig av sig själv. Någon hoppades på barn snart, en annan var mindre rörlig och behövde bo nära hiss eller på bottenvåningen. Plötsligt blev lägenheterna längst ner väldigt attraktiva, bland annat för att de också fick en grön plätt.

– Så var det genom hela den fyra år långa processen. Även problem som var stora i början försvann. Någon som var besvärlig och ställde orimliga krav drog sig ur, någon annan fann en lösning. Som pojken som var tolv när processen började.

– Han såg argare och argare ut

hela tiden och jag förstod att han var olycklig. Det visade sig att han inte tyckte att han blivit lyssnad på.

IVO WALDHÖR INSÅG att han förutsatt att pojkens mamma förde även hans talan och bad pojken att under helgen fundera på hur han ville lösa sitt problem.

– När vi möttes på måndagen visade det sig att hans förslag var genialt. Han ville inte höra mamman om hon hade besök och ville heller inte att hon skulle höra honom om han hade vänner hemma. Hans lösning var att lägga köket mellan sovrummen och göra det möjligt att låsa dörren till den andre om man ville vara i fred. Jag blev så imponerad att jag ville ge honom något i utbyte. Vad önskade han sig? En spetsig balkong blev svaret.

Så blev det.

SJÄLVA PROCESSEN KRÄVDE en hel del. De blivande invånarna fick önska vad de ville. Men de måste presentera modeller, i skala 1:20, av sin drömbostad. Material fanns och modellskapandet kunde ske i den nedlagda cykelaffär som projektet disponerade.

– Om ens egna önskemål krockade med någon annans fick man förhandla. Om Jönsson ville ha en balkong fick hen fråga Karlsson

FOTO: ANNE JALAKAS

Ivo Waldhör berättar om hur de boende deltog i planeringen av Bo 100.

som hade lägenheten under om denne kunde acceptera förlusten av ljus.

1991 stod det hela klart. 39 hyreslägenheter, alla personligt utformade, alla med egen färg på ytterdörren, färgglada hissdörrar och mängder med vackra detaljer som gör betraktaren på gott humör. Huset ägs av MKB och åtta av de ursprungliga hyresgästerna bor kvar. Allrummet kan hyras för privata tillställningar och används vid gemensamma röjardagar. Det finns inga krav på umgänge men när Ivo Waldhör visar runt utomhus blir det spontana samtal med grannarna.

ANNE JALAKAS

Österrike bygger tillsammans med de boende

Ivo Waldhör, arkitekten bakom Bo 100, utbildade sig till arkitekt i Wien. En av hans vänner, arkitekten **Ottokar Uhl**, var en av de drivande i utvecklingen av brukarinflytande i bostadsplaneringen i Österrike från 1970-talet och framåt.

Ett stort forskningsprojekt, "Mittbestimmung im Wohnbau" med arkitekter, sociologer från Graz, Linz och Wien, 22 allmännyttiga och kommunala bostadsföretag från nästan alla delstater, genomfördes i början av 1980-talet. Genomslaget blev stort. Minst 140 bostadsprojekt genomfördes under perioden fram till 1990.

I en nyutkommen bok skriver ar-

kitekten **Andrea Jany** om den här perioden i delstaten Steiermark. Där byggde unga arkitekter och ambitiösa bostadsföretag med politiskt stöd tillsammans experimentbostäder runt om i delstaten. Satsningen, som nog skedde delvis i konkurrens med Wien, kallades för Modell Steiermark.

Nu byggs en ny våg av brukardrivna projekt runt om i Österrike. I Wien blir det exempelvis sex bygg- och bogenheter i stadsdelen Sonnwendviertel intill Wiens centralstation.

Reportage kommer i nästa nummer av Bo tillsammans!

TEXT OCH FOTO: KERSTIN KÄRNEKULL

Gleis 21, en av sex bygg- och bogenheter i den nya stadsdelen Sonnwendviertel i Wien.

Läs mer på <http://www.matstor-mod.se/2017/12/14/om-arkitekten-ivo-waldhor/>

Slottet trettiofem år ungt

Festen i Slottet började med kaffekalas i trädgården.

DEN SJUNDE SEPTEMBER firades det på Slottet. Under eftermiddagen fylldes gräsmattan utanför verandan av kaffe- och kaksugna. Den första uppvaktningen erbjöd grannen Limus, en musikskola, vars unga elever spelade vacker musik till vår ära.

Hur skulle vi klara kvällen? Med alla gäster behövde vi kunna duka för över 60 personer. Det gick! Med glasen fyllda med en speciell hallonbaserad drink skålade vi in festen.

Knytkalaset fyllde alla tillgängliga ytor med många härliga rätter, från laxsalladen till de många tårterna. Slottetstyrelsen gratulerade i sång 80-åringen Lennart Nord, primus motor i gruppen bakom Slottet, och några lyfte fram hans hustru Ulla, utan vilken det kanske aldrig blivit något.

Med glada sånger tog vi oss

genom den rikliga måltiden. Tallrikar "försvann" ut i disken, assietter trollades fram, kaffehurran gick varm. Så hördes toner från pianot i vardagsrummet; husets vän Matti hade slagit sig ner med Wali från Afghanistan med sin vackra 'Rubarb', ett slags luta med varm och kraftfull ton. De spelade både afghanskt och svenskt, till allas glädje.

SLOTTET FÖRYNGRAS STÄNDIGT! Någon dag före festen hade en av våra stora lägenheter bytt ägare: en familj med tre barn kunde äntligen realisera sin dröm om att bo i Slottet. Med totalt sju glada barn i tre barnfamiljer känner vi äldre hur härligt det är med föryngring, med alla "barnbarn" som berikar vårt hus och där nya generationer gradvis tar över ansvar.

TEXT: BERTIL EGERÖ
FOTO: LENNART NILSSON

Stor trängsel vid 35-årsbuffén i Slottet.

Kollektivhus NU

BO TILLSAMMANS är föreningen Kollektivhus NU:s nyhetsblad.

För detta nummer ansvarar Kerstin Kärnekull i samarbete med Anne Jalakas. Nästa nummer kommer ut i februari 2020.

Styrelsen i Kollektivhus NU 2019

Ordförande:

Ulrika Egerö, Dunderbacken,
Stockholm
ulrika.egero@gmail.com

Kassör:

Birgitta Nordström,
Sockenstugan, Stockholm

Övriga styrelsemedlemmar:

Lotta Ahlén, Majbacken, Göteborg
Peter Bylund, Lagnö Bo, Trosa
Ann Mari Engel, Tullstugan, Stockholm
Mats Holmström, Sjöfarten, Stockholm
Eva Mertel Högberg, Stolplyckan,
Linköping, suppleant

Webbredaktörer: Kerstin Kärnekull och
Anita Nilsson

Vill du prenumerera på vårt elektroniska nyhetsbrev och på Bo tillsammans? Skicka e-post till info@kollektivhus.se

På hemsidan www.kollektivhus.se finns listan över kollektivhus i Sverige och alla nummer av Bo tillsammans inklusive en innehållsförteckning och ett index, kollektivhus.se/category/bo-tillsammans

Medlemskap

Föreningar/kollektivhus betalar efter antal lägenheter, se hemsidan. Enskilda personer kan bli stödmedlemmar för 100 kr/år, gärna mer som gåva.

Plusgirokonto 43 88 62-5.
Ange namn och e-post.

Kollektivhus NU på Facebook

Kollektivhus NU har en fansida, www.facebook.com

Det finns också en facebookgrupp där du kan söka eller annonsera om lägenheter i kollektivhus, "Kollektivhuslägenheter", och en diskussionsgrupp för oss i kollektivhus och startargrupper, "Kollektivhusforum".